

Åboulevard omkring 1870, set mod vest fra gadens begyndelse ved Søerne. Længst til venstre ses Ladegårdens hovedbygning. Broen fører over Ladegårdsåen til Ewaldsgade på Nørrebro. Næste bro i rækken var Blågårdsbroen. I 1897 blev åen lagt i rør under den nuværende Åboulevard.

Historien om Ladegården

*Engang kongens
spisekammer*

Ladegårdens facade mod Åboulevard (nuværende nr. 1-13) omkring 1900. Højre del af bygningen var opført 1839, efter at ladegårdsllemmerne under et oprør havde brændt den tidligere bygning ned. Midterbygningen, der bl.a. rummede en kirkesal, blev opført 1848-50, og bygningen længst til venstre i 1861-62. På dette tidspunkt var Ladegårdsåen rørlagt, se ovenfor.

Ladegårdsåen med Københavns Tvangs- og Arbejdsanstalt (= Ladegården) til højre. Vejen til venstre, ind mod Nørrebro, er Ågade. Foto omkring 1895.

Ladegården

Området, hvor ejendommen »Gl. Ladegaard« er opført, har en interessant historie. Det hørte oprindeligt til Frederiksberg Kommune. Ved en overenskomst mellem kommunerne blev arealet mellem Åboulevard, Rosenørns Allé og den nyanlagte Julius Thomsens Gade indlemmet i København i 1924.

»Gl. Ladegaard« har navn efter den ladegård, som Christian IV lod opføre på stedet. Ladegården skulle forsyne hoffet med landbrugsvarer af bedste kvalitet. Hidtil havde man fået forsyninger fra en række mindre kongelige avlsgårde, bl.a. Nyby Ladegård længere ude på Frederiksberg.

Den ny ladegård var centrum i et mønsterlandbrug efter datidens målestok. Selve bygningen var usædvanlig stor, omtrent 18 x 9 meter, opført i bindingsværk; den stod færdig i 1623. Der var plads til 500 stykker kvæg i seks rækker, og den nyeste teknik var taget i anvendelse: Med et pumpeværk kunne man sende vand direkte ind i krybberne gennem et indlagt røranlæg, og foderet blev kørt op over stalden, så det blot skulle kastes ned til dyrene.

Kongen var stærkt engageret i driften, selv i retningslinjer for daglig rengøring og personalets kirkegang. Men som andre af Christian IV's projekter fik det begrænset levetid, en snes år.

Ladegårdsåen og Ågade set fra et sted mellem Blågårdsgade og Gartnergade. Vejen til højre for den store ejendom er daværende Nordvestvej = nuværende Rantzausgade. Foto 1896.

Kvindelige og mandlige fattiglemmer fra Ladegården på vej til arbejde inde i byen. I baggrunden ses nogle af Ladegårdens bygninger. Farvelagt træsnit efter tegning af P.C. Klæstrup. 1875.

Kvæsthus og tvangsarbejdsanstalt

Frederik III gjorde op med faderens ladegårdstænkning, da han indkaldte 20 bønder fra Amager. De skulle grundlægge den nye Høllænderby (ved Allégade) på Frederiksberg, hvor Nyby og Solbjerg tidligere havde haft deres bymarker. De fik lov at hente byggematerialer fra Ladegården og opdyrke dens jorder. Ladegårdens store bygninger lå nu ubenyttede hen, selvom der bl.a. var planer en klædefabrik i stor stil, indtil de blev skudt i grus under belejringen i 1658. Derefter blev Ladegårdsgrunden overtaget af statholder *Christopher Gabel* og hans søn *Valdemar Christopher*, indtil kongen i 1680 købte den tilbage.

Nu blev Ladegården forpagtet til højtstående embedsmænd, indtil staten fik brug for den under den store nordiske krig. I 1710 lod kongen ejendommen indrette til kvæsthus [krigshospital], så det eksisterende kvæsthus inde i København [jvf. Kvæsthusbroen for enden af Sankt Annæ Plads] kunne aflastes. I efteråret 1711 blev hele Ladegården i nogle måneder brugt som pestlazaret, hvorefter det atter blev krigshospital. Behovet forsvandt efter krigens afslutning i 1720, og flere halvhjertede forsøg på at sælge ejendommen blev gjort i de følgende år. Staten ville gerne af med gården, men ville også gerne have den i beredskab. Det blev der brug for i 1728, da København blev hjemsogt af den store brand; mange mennesker, der var blevet hjemløse, kunne indkvarteres på Ladegården.

Vidste du...?

Julius Thomsen (1826-1909) var professor i kemi ved Kbh. Universitet.

Herman Trier (1845-1925) var folketingspolitiker for Venstre og senere for Radikale Venstre.

Forum blev åbnet med en automobiludstilling 20. februar 1926.

Opførelsen af *Radiohuset* begyndte i 1937.

Motorgaden *Bispeengbuen* åbnedes i 1972.

*Gårdparti fra Københavns Tvangs- og Arbejdsanstalt. Bygningen med de to kviste er den sydlige fløj, der vendte ud mod Ladegårdsmarken. En del af fløjen stammede fra en ombygning i 1750'erne og stod, indtil ladegården blev nedrevet i 1930.
Foto omkring 1895.*

Det blev begyndelsen til en lang periode, hvor Ladegården kom til at huse sociale institutioner: Koloni for fattige militærpersoner med familie, som bl.a. blev beskæftiget på en lærredsfabrik (1734-1769), »St. Hans Hospital og Claudi Rossets Stiftelse« (1769-1816, da St. Hans Hospital blev flyttet til Bidstrupgaard ved Roskilde), »Beskæftigelse af Københavns Fattige ved Fabriksarbejde« (1822-1908, fra 1833 tilføjet en afdeling for tvangsarbejde).

Ladegårdens afvikling

Ladegården blev rømmet i 1908, hvor aktiviteterne blev flyttet til det nyopførte Sundholm på Amager Fælled. Bygningerne blev nu lejet ud til håndværkere. De sidste rester af bygningskomplekset forsvandt omkring 1930, hvorefter den nuværende bebyggelse i området kunne opføres. Også Forum, Radiohuset og Teknisk Skole ligger på Ladegårdens gamle grund.

Kilder

Eiler Nystrøm: Frederiksbergs historie. I-III. 1942-1953.

Poul Strømstad: Søerne. 1966.

Peter Villadsen: Vor historiske lokalitet. I-II. 1988. Delvist utrykt.

Et »salatfad« holder i den østlige indergård på Ladegården. Bygningen til højre havde facade mod (nuværende) Åboulevard. Bagest ses mellembygningen, der rummede Ladegårdens kirke. Foto 1907.

Vidste du...?

Den obeliskformede sten, der fortsat står på Nørrebro siden af Åboulevard, blev sat til minde om to jødiske kvinder, der 27. november 1812 efter et besøg på Rolighed med hest og vogn styrtede i Ladegårdsåen og druknede. Cirkus Bech Olsen lå på Ladegårdens grund. Bygningen blev i 1916 overtaget af Københavns Kommune og anvendt til opbevaring af tørv. Den blev nedrevet i 1919. Foto fra 1917.

Nord- og Vestbanen ud af København gik via dæmningen over Søerne og fulgte nuværende Rosenørns Allé, der blev anlagt i 1923. Man kan stadig se rester af baneløsningen, fx som et bælte på tværs af Rantzausgade kort før Jagtvej. På billedet passerer et tog overskæringen ved Vodroffsvej (mod venstre). Til højre ses Københavns Fattiggård, der var en del af Ladegårdskomplekset. Foto fra 1913.

Københavns Boldklub, KB, havde 1893-1925 baner på Julius Thomsens Plads. Her en tenniskamp i 1902, hvor opførelsen af Sankt Markus Kirke nærmede sig afslutningen; den stod færdig i november samme år.

Fortiden lige under overfladen

3. april

5. april

9. juni

I 2000 blev gårdanlægget indrettet. Hidtil havde der været kun været parkeringspladser. Da gravemaskinerne tog fat, dukkede gamle mursten frem under beton og asfalt. Måske rester af den gamle Ladegård ...

Tekst, fotos ovenfor, layout: Hans-Otto Loldrup
Øvrige illustrationer: Lokalhistorisk Billedsamling, Frederiksberg Bibliotek
Tryk: Frederiksberg Bogtrykkeri A/S
Udgivet af Ejerforeningen Gl. Ladegaard. 2004